

SÖKANDE

Rosén Olsson Måleri AB, 556486-3875

Ombud: Advokat Viktoria Edelman och
biträdande jurist Viktor Hård af Segerstad
AG Advokat KB
Box 3124
103 62 Stockholm

KONKURRENSVERKET	
2019 07 12	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

MOTPART

Statens Fastighetsverk

Ombud: Advokat Markus Mårline
Advokatbyrå Sigeman & Co
Anna Lindhs plats 4
211 19 Malmö

SAKEN

Offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan om överprövning.

BAKGRUND, YRKANDEN M.M.

Statens Fastighetsverk (SFV) genomför en upphandling av ramavtal för Entreprenadarbeten, dnr 222-1315/18. Upphandlingen, som är uppdelad i 22 entreprenaddiscipliner, vilka i sin tur är uppdelad i olika geografiska områden, genomförs som ett öppet förfarande enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Av underrättelse om tilldelningsbeslut med bilaga framgår att SFV avseende upphandlingens disciplin ”Målningsarbeten” Del 2 område 3, 4 och 5 har förkastat anbud från Rosén Olsson Måleri AB (Rosén) på grund av att myndigheten ansett att timpriserna varit låga och inte ger täckning enligt uppdraget.

Rosén ansöker om överprövning av upphandlingens disciplin ”Målningsarbeten” Del 2 område 3, 4 och 5 och yrkar att förvaltningsrätten ska förordna att upphandlingen i dessa delar ska rättas på så sätt att en ny utvärdering av anbuden ska genomföras och att Roséns anbud ska beaktas i den nya utvärderingen. Till stöd för sin talan anför bolaget i huvudsak följande.

Det har saknats skäl att förkasta Roséns anbud

SFV har genomfört upphandlingen i strid med de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna i 4 kap. 1 § LOU genom att förkasta Roséns anbud utan att det funnits skäl till det. SFV har inte visat att Rosén har lämnat ett anbud som förefaller vara onormalt lågt. Rosén har också lämnat en godtagbar förklaring till bolagets prissättning.

Inom det aktuella anbudsområdet inkom tio anbud. Rosén lämnade ett timpris om 290 kr för respektive yrkeskategori. Medeltimpriset för alla tio anbudsgivare är enligt uppgift från SFV 378 kr. Roséns anbud, som var det lägsta och ekonomiskt mest fördelaktiga av alla anbud, var 24 procent lägre än medelpriset. Att det lägsta priset är 24 procent lägre än medelanbudspris-

et är inget anmärkningsvärt. Rosén har erfarenhet av SFV som beställare och har tidigare haft ramavtal med myndigheten. Bolagets tidigare erfarenheter har naturligtvis påverkat prissättningen. Rosén känner väl till karaktären på de byggnader som målningsarbetena ska utföras på. Utifrån tidigare erfarenheter känner Rosén även till att ersättningsformen löpande räkning, där de aktuella timpriserna ska tillämpas, tidigare har varit den minst vanliga debiteringsformen. Rosén bedömer att parterna i stor omfattning kommer att använda ersättningsformen fast pris. Det kan mot den bakgrunden ifrågasättas huruvida SFV:s frågor vid begäran om förklaring överhuvudtaget är relevanta för bedömningen av om Roséns anbud är seriöst menat eller inte. Skulle det mot förmodan vara så att Roséns bedömning är felaktig och att SFV trots allt kommer att avropa mestadels utifrån löpande räkning avser Rosén naturligtvis ändå att leverera i enlighet med avtalade villkor.

Det har bedömts vara av stor vikt att erhålla det aktuella kontraktet eftersom SFV betraktas som en trygg avtalspart i en sviktande konjunktur. Rosén har därför gjort sitt yttersta för att erbjuda konkurrenskraftiga anbudspriser. Roséns prissättning har gjorts efter noga ekonomiska överväganden och som alltid vid anbudsgivning med ett visst mått av medvetet risktagande.

Det är SFV som har bevisbördan för att Roséns anbud är onormalt lågt. Av SFV:s begäran om förtydligande framgår inget som visar att Roséns anbud skulle vara onormalt lågt. SFV:s begäran om förtydligande var vidare otydligt formulerad och det framgick inte av den att den var avsedd att ifrågasätta anbudet från Rosén som onormalt lågt. Det kontradiktoriska förfarandet som föreskrivs i 16 kap. 7 § LOU har därmed inte efterlevts av SFV. SFV kan vara förvissat om att Rosén kommer att leverera till avtalade villkor. Rosén är ett företag med ett gott renommé och en mycket stabil ekonomi. Rosén skulle inte äventyra sitt goda renommé genom att inte leverera till avtalade villkor.

SFV:s motivering till att förkasta bolagets anbud förefaller vidare bygga på ett missförstånd. SFV:s begäran om förtydligande samt motivering till att förkasta anbudet bygger uteslutande på att bolaget inte kommer att ha täckning för sina kostnader inom ramen för timpriset. Rosén gör en annan bedömning av den frågan och det är sannolikt Rosén som är bäst lämpad att göra denna bedömning. Det finns heller ingen skyldighet för en leverantör att visa att den kommer att göra vinst på kontraktet. SFV har inte heller beaktat att Rosén också har tagit ett flertal andra affärsmässiga överväganden i beaktande vid sin prissättning. För att nå ytterligare kunder på den offentliga marknaden är det av stor vikt för en målerileverantör att ha referensuppdrag av olika slag. Just detta ramavtal avser en speciell typ av objekt. Även om Rosén mot förmodan och på marginalen skulle få ett negativt ekonomiskt utfall av det aktuella avtalet om det ses isolerat får Roséns avtalsenliga fullgörande av detta ramavtal andra positiva effekter framöver. Det medför ökade chanser att i framtiden vinna upphandlingar med denna typ av referensuppdrag. För att få denna goda referens förstår Rosén också att det krävs att bolaget fullföljer avtalet kontraktsevenligt och i enlighet med gällande författningar, kollektivavtal samt i övrigt på ett hållbart sätt.

Konkurrensen om avtal av aktuellt slag är hård i måleribranschen och Rosén har därtill pressat sina marginaler. Med en stark ekonomi och ett betydande positivt resultat under de senaste räkenskapsåren saknas anledning att befara att bolaget inte skulle ha förmåga att fullgöra avtalet i enlighet med avtalade villkor. Rosén kommer enligt avtalshandlingarna vidare inte att kunna neka till att utföra avropade arbeten i enlighet med avtalshandlingarna utan att detta skulle kunna få allvarliga konsekvenser. Eventuella avvikelser kan t.ex. leda till hävning, vilket skulle kunna innebära stor ekonomisk skada för bolaget. För det fall Rosén inte fullföljer avtalet och de avrop som görs från det begår bolaget kontraktsbrott och SFV kan då bl.a. avhjälpa brister på bolagets bekostnad samt ha rätt till såväl vite som skadestånd.

Till detta kommer att Rosén i händelse av hävning av ramavtalet riskerar att uteslutas från anbudsgivning till hela den offentliga sektorn om hävningen beror på avtalsbrott av kvalificerad art. Denna risk utgör i sig ett tillräckligt incitament för att avtalet kommer att utföras till lämnade priser. Detta gäller alltså även om resultatet av ramavtalet, under avtalstiden eller i efterhand, mot förmodan skulle leda till ett negativt ekonomiskt utfall för Rosén.

Rosén har, efter noggrann analys av upphandlingsdokumenten och avtalsvillkoren samt omsorgsfull riskanalys och marknadsbedömning, lämnat priser som bolaget kan stå för i fullgörandeskedet. Rosén har inte misstagit sig i fråga om förutsättningarna för anbudsgivning, kommer att leverera i enlighet med avtalet samt fullgöra alla sina skyldigheter mot det allmänna under avtalstiden och har inte mottagit något otillåtet statsstöd. Det saknas därmed grund för att förkasta anbudet.

Alla relevanta omständigheter som en anbudsgivare gör gällande som förklaring till anbudspriset ska beaktas vid den upphandlande myndighetens bedömning av huruvida ett anbud som förefaller vara onormalt lågt ska beaktas eller inte. Detta gäller oberoende av när i tiden som förklaringen kommer den upphandlande myndigheten till del. Vad som ska prövas är om anbudet är seriöst menat eller inte och denna prövning är oberoende av när i tiden anbudsgivaren inkommer med förklaringen till anbudspriset. Särskilt måste detta gälla i ett fall som det förevarande, där det inte har framgått av SFV:s begäran om förklaring att anbudet skulle kunna komma att förkastas vid en otillräcklig förklaring samt där begäran enbart har tagit sikte på några av de omständigheter som kan tänkas vara förklaringen till det låga anbudspriset. Om det svar som Rosén lämnade på SFV:s begäran inte bedömdes vara tillfredsställande har det mot bakgrund av hur begäran om förklaring ställts ankommit på SFV att utreda anbudspriset ytterligare för att säkerställa att det inte har funnits andra förklaringar till prissättningen än de som rymdes inom ramen för Roséns svar på frågan om kostnadstäckning.

Rosén är ett måleriföretag och anbudspriset avser timpriset för målare. Rosén ifrågasätter därför relevansen av SFV:s utredning och beräkning avseende timpriser för yrkesarbetare inom bygg. Rosén har beaktat samtliga frågor och svar vid bolagets anbudslämnande. Rosén bestrider att anbudspriset är långt under branschpraxis. Att Rosén i sin förklaring till anbudets prissättning har räknat med 1 kr per timme för verktyg är inte anmärkningsvärt. Rosén har samtliga de verktyg, fordon och hjälpmedel som krävs för att fullgöra kontraktet. Merparten av de verktyg som bolaget äger är avskrivna sedan länge. Mot bakgrund av att Rosén är ett familjeföretag med mycket låga administrationskostnader är det av SFV åberopade räkneexemplet från LO avseende administration, vinst och arbetsledning inte relevant för bolaget.

Att anbudsgivare i en överprövningsprocess kan inkomma med nya och utförligare uppgifter än de som angetts inför kontraktstilldelningen och som pekar på att anbudet är seriöst menat har stöd i uttalanden från Konkurrensverket, (se yttrande den 4 mars 2013, dnr 83/2013). Detta tycks även ha bekräftats av Högsta förvaltningsdomstolen (se HFD 2016 ref. 3). Samtliga Roséns förklaringar till bolagets prissättning ska därmed beaktas vid bedömningen av huruvida anbudet är seriöst menat eller inte.

Ramavtalets omfattning och volym har inte framgått av upphandlingsdokumenten

Av EU-domstolens dom av den 19 december 2018, mål C-216/17, framgår att upphandlingsdokumenten i en ramavtalsupphandling måste innefatta en uppgift om maximal kvantitet och att ramavtalet inte längre har någon verkan när denna kvantitet har avropats. Uppgiften om maximal kvantitet ska grundas på en bedömning av samtliga avropsberättigade myndigheters uppskattade behov av kommande beställningar från ramavtalet. Eftersom det i upphandlingen inte har gått att utläsa någon maximal kvantitet samt då det

av upphandlingsdokumenten framstår som otydligt hur stor omfattning av arbetena som ska utföras enligt ramavtalet har Rosén och övriga anbudsgivare inte kunnat lämna optimalt utformade anbud. De fastigheter som anges i upphandlingsdokumenten anges enbart vara exempel. Vidare framgår av AFA.21 i de administrativa föreskrifterna att SFV:s hyresgäster ska kunna ges tillfälle att avropa från ramavtalet. I vilken omfattning ovan angivna avropsberättigade ska ha rätt att avropa framgår dock inte av upphandlingsdokumenten. Upphandlingsdokumenten har brustit i detta avseende, vilket försvårat anbudsgivarnas prissättning i samband med anbudsgivningen. Anbudspriset är en direkt följd av de volymer som upphandlas under ett ramavtal och bolagets anbudspris hade med stor sannolikhet blivit ett annat om bolaget fått kännedom om den maximala volymen. Rosén har därmed riskerat att lida skada till följd av bristen i upphandlingsdokumenten.

Anbudsgivarna har på ett otillåtet sätt begränsats i sin prissättning

I HFD 2018 ref. 50 fann HFD att golvpriser i princip inte är förenliga med upphandlingslagstiftningen. Även i Kammarrätten i Göteborgs dom den 14 december 2018 i mål nr 2666-18 prövades frågan om golvprisers förenlighet med upphandlingsregelverket. I den nu aktuella upphandlingen har priser under 390 kr missgynnats i utvärderingen. Av AFB.53 i de administrativa föreskrifterna framgår att endast 20 procent av priset under 390 kr räknas i utvärderingen. Upphandlingsdokumenten har därför på ett otillåtet sätt begränsat anbudsprisernas genomslag i utvärderingen, vilket försvårat anbudsgivarnas prissättning. Det är självklart att den tillämpade modellen har påverkat hur en anbudsgivare sätter sitt timpris. Genom att begränsa anbudsprisernas genomslag i utvärderingen har Rosén och övriga anbudsgivare inte kunnat lämna optimalt utformade anbud. Rosén har därmed riskerat att lida skada.

Brister i upphandlingsdokumenten avseende ersättningsform

Rosén har utifrån sina erfarenheter bedömt vilken ersättningsform som kommer att tillämpas på merparten av arbetena. Om denna erfarenhet är att fast pris har varit den vanligaste ersättningsformen är det naturligt att de timpriser som enligt upphandlingsdokumenten ska tillämpas vid ersättningsformen löpande räkning blir av mindre betydelse eftersom dessa enligt kontraktsvillkoren ska gälla när ersättningsformen löpande räkning tillämpas. Om SFV:s avsikt i stället har varit att timpriserna ska äga tillämpning i större utsträckning än vad som framgår av upphandlingsdokumenten har det ankommit på SFV att klargöra detta i något av upphandlingsdokumenten för att uppnå en så effektiv konkurrens som möjligt. Om Rosén bedöms ha lämnat ett onormalt lågt anbudspris och inte bedöms ha lämnat en tillfredsställande förklaring till det låga priset gör bolaget gällande att det låga priset är en följd av brister i upphandlingsdokumenten. Förutom tidigare angivna brister i upphandlingsdokumenten gäller att SFV har utformat punkt AFC/D.61 i de administrativa föreskrifterna på ett sätt som medfört att det inte har varit möjligt för Rosén att lämna ett korrekt anbudspris då det inte har framgått vilket genomsnittligt timpriserna skulle få vid tillämpning av ersättningsformen fast pris. Annan slutsats kan inte dras än att SFV har haft för avsikt att tillämpa timpriserna i större utsträckning än vad upphandlingsdokumenten har gett uttryck för.

SFV bestrider bifall till ansökan om överprövning och anför i huvudsak följande.

Roséns prissättning och förklaring

Rosén har offererat ett timpris om 290 kr. Ett pris om 290 kr per timme för målningsarbeten är i sig anmärkningsvärt lågt, helt oberoende av i vilka miljöer målningsarbetena ska utföras och vad som ska ingå i priset utöver den

faktiska arbetstiden. I Förvaltningsrätten i Umeås dom den 7 juni 2016 i mål nr 564-16, som gällde just frågan om onormalt låga timpriser för yrkesarbetare, stödde kommunen sig på en uträkning från Svensk Byggingusti och fackförbundet Byggnads, som kommit fram till att lägsta timpris för yrkesarbetare då var 359,655 kr, och då var kostnader för restidsersättning och traktamente, handmaskiner, handverktyg och mindre redskap, personlig skyddsutrustning, allmänna hjälpmedel, arbetsledning, försäkringar, övriga omkostnader, räntor, administration, vinst, samt omkostnad för bil för yrkesarbetare inte medräknat. LO har i rapporten ”Vinnare och förlorare — Om konkurrens med arbetskraftskostnader inom EU” från 2013 i ett räkneexempel kommit fram till att ”ett timpris under 300 SEK per timme innebär att något är fel”. Sedan LO:s rapport har arbetskostnaderna i byggsektorn ökat med åtminstone 20 procent, vilket skulle innebära att priser runt 350 kr och under bör anses misstänkt låga. Roséns offererade pris är således i sig på en så låg nivå att SFV har haft skäl att ifrågasätta priset som onormalt lågt, och begära en förklaring till priset.

Enligt AFC/D.61 i de administrativa föreskrifterna ska i timpriser ingå ”samtliga kostnader såsom löner, sociala avgifter, arbetsledning (även anlitad UE), Bas-P/U, samordning enligt AFC/D.371 (1:a stycket), framtagande av mindre budgetpriser/kostnadsbedömningar upp till 100 000, semesterersättningar, traktamenten, resor, servicebil (lämplig utrustad för uppdraget) inklusive släpvagn, skatter, parkeringsavgifter, trängselavgifter, mindre hjälpmedel, utrustning för uppdraget, personlig skyddsutrustning, lämplig utrustning för att klara uppdraget, personalliggare, försäkringar, centraladministration, vinst inklusive samtliga övriga påslag och arvoden”.

En av anbudsgivarna i en av de andra entreprenaddisciplinerna har i fråga till SFV ifrågasatt om det är rimligt att servicebil, släpkärria, restid till och från arbetsstället, skivhissar, fodervagnar, täckmaterial, mindre rullställning, eldrivna handmaskiner (inkl. förbrukningsmaterial), byggdammsugare in-

klusive filter ska ingå i timpriset, eftersom kostnader för sådant kan uppgå till 2 000–3 000 kr per dag. SFV har som svar på denna fråga hänvisat till AFC/D.61, innebärande att samtliga hjälpmedel, restid m.m. ska vara inkluderat i timpriset enligt vad som anges i AFC/D.61. Det måste således ha stått klart för Rosén och övriga anbudsgivare att timpriset ska inkludera i princip alla kostnader för att utföra arbetena (undantaget materialkostnader), för måleriarbeten även inkluderat t.ex. hjälpmedel i form av penslar, ställningar m.m., restid till och från arbetsstället, kostnader för fordon, trängselskatter, parkeringsavgifter m.m.

Med hänsyn till vad som ska ingå i timpriset enligt ovan har skälen för SFV att ifrågasätta ett pris om 290 kr per timme som onormalt lågt varit ännu större än om dessa kostnader skulle ersättas särskilt. Även den omständigheten att de aktuella arbetena ska utföras i kulturellt och arkitektoniskt värdefulla miljöer, vilket kräver ett stort mått av yrkesmässigt kunnande, borde innebära att timpriserna blir något högre än vid mer normala måleriarbeten. Ett timpris om 290 kr är helt enkelt inte rimligt för de aktuella arbetena, och detta särskilt om man beaktar vad som ska ingå i timpriset enligt kontraktet.

SFV delar inte Roséns uppfattning att SFV har bevisbördan för att Roséns pris är onormalt lågt. Den upphandlande myndigheten måste naturligtvis ha stöd för sin bedömning att priset är misstänkt lågt eller ”förefaller onormalt lågt”. Det är dock inte rimligt att ställa alltför höga krav på de skäl som en upphandlande myndighet anser sig ha för att ifrågasätta priser som avviker från branschpraxis eller som av annan anledning är låga. I aktuellt fall är det tämligen uppenbart att Roséns pris låg under branschpraxis, och också långt under övriga anbudsgivares priser. SFV kunde inte heller se hur Rosén skulle kunna få täckning för sina kostnader med det offererade priset. SFV har därför haft skäl för att begära en förklaring till priset. Det framgår med tydlighet av den begäran om förtydligande som SFV skickade till Rosén att SFV önskade en förklaring till det låga priset. Denna begäran kan inte upp-

fattas som något annat än en begäran om en förklaring av det låga priset. SFV tillbakavisar därför Roséns påstående att SFV inte skulle ha efterlevt det kontradiktoriska förfarandet som föreskrivs i 16 kap. 7 § LOU.

Efter att SFV begärt en förklaring till det låga priset inkom Rosén med en förklaring. Enligt SFV:s begäran efterfrågades en förklaring till hur Rosén avsåg att fullgöra kontraktet enligt avtalsvillkoren, med beaktande av tillämpliga miljö-, social- och arbetsrättsliga skyldigheter, samt med beaktande av de kostnader som ska täckas av timpriset enligt AFC/D.61. Vidare efterfrågades en redogörelse för hur ett antal olika kostnader täcks av timpriset. Rosén besvarade begäran med en mycket kortfattad, och inte i alla delar trovärdig förklaring till hur vissa kostnader täcks av det offererade timpriset. Exempel på poster i denna förklaring som kan ifrågasättas är verktyg och fordon. För verktyg har Rosén räknat med en kostnad om en (1) kr per timme, dvs. åtta (8) kr per arbetsdag. Med hänsyn till vad som angetts ovan om att samtliga hjälpmedel ska ingå i timpriset, är det naturligtvis inte rimligt och trovärdigt att tro att kostnaden för verktyg och andra hjälpmedel inte skulle uppgå till högre belopp än 1 kr per timme.

Kostnaden för fordon om 5,29 kr per timme kan också ifrågasättas. Med en normal arbetstid skulle detta ge någonstans mellan 800–900 kr per månad i fordonskostnad, vilket förefaller väldigt lågt. I kostnaden om 5,29 kr kan rimligen inte heller till exempel resor till och från arbetsstället, samt parkering och trängselskatter i centrala Stockholm ingå. Kostnaden för parkering i centrala Stockholm är minst 20 kr per timme, men i många fall betydligt högre än så. Trängselskatt som tas ut per passage in till eller ut från Stockholms innerstad kostar 11, 15, 25 eller 35 kr, beroende på tidpunkt, dock högst 105 kr per dag och fordon. Exempel på andra kostnader som uppenbarligen inte ingår i de kostnader som Rosén redovisat är kostnader för arbetsledning och hjälpmedel. Inte heller uppgifterna avseende administration och vinst är rimliga. Rosén har angett 9,5 procent för dessa poster. I LO:s

räkneexempel har man räknat med 20–30 procent för administration, vinst och arbetsledning. Vidare räknar man i LO:s exempel med ett påslag mellan 5 och 10 kr för resor till och från jobbet, något Rosén inte verkar ha räknat med överhuvudtaget. Om Rosén skulle lagt till trovärdiga kostnader för hjälpmedel, resor, parkering, trängselskatter, administration och arbetsledning skulle deras beräkning visa på en förlust för varje arbetad timme.

Det är anbudsgivaren som har bevisbördan för att priset inte är onormalt lågt med hänsyn till de omständigheter som anbudsgivaren önskar framföra till stöd för sin uppfattning. Det är således anbudsgivaren som ska ge en trovärdig förklaring till sitt offererade låga pris. Roséns förklaring till sitt låga pris om 290 kr för såväl målningsarbeten som för samordning arbeten samt Bas-P/U har varit alltför bristfällig och inte heller trovärdig. Rosén har inte besvarat och förklarat hur de ska få täckning för allt som ska ingå i timpriset enligt AFC/D.61. SFV tillbakavisar att SFV skulle ha en utredningsskyldighet när det kommer till att förklara Roséns låga pris. SFV har med fog förkastat Roséns anbud. Det ska i sammanhanget framhållas att övriga anbudsgivare har offererat priser mellan 350 och 420 kr per timme för målningsarbeten, och 350 till 520 kr för samordning arbeten samt BAS-P/U. Medelpriset för samtliga anbudsgivare för målningsarbeten är 378 kr och för samordning arbeten samt Bas-P/U är medelpriset 393 kr. Även med beaktande av dessa uppgifter är det uppenbart att Roséns timpris är onormalt lågt och att SFV har haft grund för att förkasta anbudet.

Rosén har i sin ansökan om överprövning gjort gällande att det offererade priset inte är onormalt lågt. I enlighet med 16 kap. 7 § LOU ankommer det på leverantören att efter myndighetens begäran på ett tillfredsställande sätt förklara det låga priset eller kostnaden. Det förutsätts således att leverantören på myndighetens begäran och innan tilldelning ger en tillfredsställande förklaring till det låga priset. De förklaringar som Rosén för fram i ansökan om överprövning ska således inte beaktas av förvaltningsrätten. Om förkla-

ringarna beaktas av förvaltningsrätten skulle det vara liktydigt med att Rosén fick tillfälle att under domstolsprocessen komplettera sitt anbud med förklaringar till priset, vilket inte låter sig göras utan att likabehandlingsprincipen träds för när. Förvaltningsrättens prövning bör således endast omfatta en prövning av om Rosén i sin komplettering till SFV innan tilldelningsbeslutet lämnat en godtagbar förklaring till det låga timpriset.

Även om förvaltningsrätten skulle anse att det finns skäl att pröva de förklaringar som tas upp först i ansökan om överprövning är det SFV:s uppfattning att förklaringarna inte är tillräckliga för att förklara det låga timpriset. Att Rosen har erfarenhet av SFV sedan tidigare, att Rosén har kunskap om miljöerna som arbetena ska utföras i och hur SFV hanterar avrop är i sig inga godtagbara förklaringar till ett pris som inte täcker nödvändiga kostnader för efterfrågade arbeten. SFV tillbakavisar vidare att myndigheten generellt avropar med tillämpning av fast pris. Vid avrop efter rangordning avropas generellt på löpande räkning eller på löpande räkning med budgetpris. Timpriserna är således generellt styrande för ersättnings storlek. Inte heller att byggbranschen sannolikt på är på väg in i en svagare konjunktur eller att Rosén vill få fler referensuppdrag är godtagbara förklaringar till att man som leverantör skulle välja att ta ut timpriser som inte ger täckning för ens kostnader. SFV tillbakavisar även att övriga av Rosén framförda förklaringar till det låga priset är godtagbara.

Den enda rimliga slutsats man kan dra av timpriser som är så låga att de inte ger täckning för kostnaderna är att leverantören avser att debitera för fler timmar per uppdrag än vad man faktiskt lägger ned och har rätt till enligt avtalsvillkoren. Det är just den typen av oseriös anbudsgivning som reglerna om onormalt låga anbud syftar till att hantera. Vid denna typ av uppdrag där det är väldigt svårt att kontrollera fakturering och nedlagd tid annat än stickprovsvis, bör en upphandlande myndighets utrymme att förkasta ett anbud vid låga priser vara relativt stort (se t.ex. Kamrarrättens i Göteborg dom

den 18 oktober 2013 i mål nr 2598–2601-13). Eftersom HFD dessutom kommit fram till att det inte är tillåtet för upphandlande myndigheter att tillämpa golvpriser på så sätt att anbudspriser under ett visst pris ska leda till att anbudet förkastas, är det viktigt för upphandlande myndigheter att kunna tillämpa reglerna i LOU om förkastande av onormalt låga anbud när utredning visar att offererade priser avviker markant från branschpraxis och inte ens täcker kostnaderna, och när det inte heller finns någon konkret och godtagbar förklaring till varför anbudsgivaren lämnat så låga priser. SFV har följaktligen inte överträtt någon bestämmelse i LOU eller någon av de grundläggande unionsrättsliga principerna genom att förkasta Roséns anbud. SFV har tvärtom varit skyldigt att förkasta anbudet från Rosén.

Avsaknad av volymuppgifter

SFV delar inte Roséns tolkning av EU-domstolens dom C-216/17 och anser inte att den kan ges den innebörd som Rosén gör gällande. Vidare tillbakavisar SFV påståendet att den påstådda bristen i form av uteblivna volymuppgifter skulle ha påverkat Roséns anbudsgivning och att Rosén riskerat att lida skada till följd därav.

SFV:s uppfattning är att frågan om huruvida ett avtal har någon verkan mellan två parter är en ren civilrättslig fråga som det inte ankommer på förvaltningsrätten att ta ställning till inom ramen för denna domstolsprocess. Det kan vidare ifrågasättas vad EU-domstolen menar med att avtalet ”inte har någon verkan”. Det får nog anses högst tveksamt om EU-domstolen är behörig att bedöma och ta ställning till rena civilrättsliga frågor om avtals giltighet. Uttalandet bör därför inte kunna tolkas som att EU-domstolen har bedömt att avrop utöver vad som angetts i förfrågningsunderlaget inte skulle vara civilrättsligt giltiga. Vidare ska noteras att domen avser tolkning av direktiv 2004/24/EU och att motsvarande reglering saknas i nya LOU. Dessutom synes EU-domstolens uttalande i detta avseende endast avse ram-

avtal som sluts med en leverantör, och som enligt en särskild föreskrift för sådana ramavtal endast får avropas ”i enlighet med villkoren i ramavtalet”. Den nu aktuella upphandlingen avser tilldelning av ramavtal med fler än en leverantör, varför EU-domstolens uttalande rimligen saknar relevans i aktuellt fall. SFV anser inte att verket brutit mot någon av de unionsrättsliga principerna eller mot någon bestämmelse i LOU genom att inte inkludera uppgift om de framtida avropens sammanlagda värde i förfrågningsunderlaget. I vart fall är det SFV:s uppfattning att den påstådda bristen inte är av sådan beskaffenhet att den skulle kunna leda till ingripande enligt LOU.

För att en diskvalificerad anbudsgivare ska kunna anses ha riskerat att lida skada till följd av ett påstått fel i förfrågningsunderlaget bör krävas att anbudsgivaren åtminstone kan göra sannolikt att denne skulle ha utformat sitt anbud på ett annat sätt om det inte hade funnits brister i förfrågningsunderlaget. Rosén har inte på något sätt konkretiserat på vilket sätt avsaknaden av volymuppgifter har påverkat det offererade timpriset och har därmed inte förmått visa kausalitet mellan de påstådda bristerna i upphandlingsdokumentet och möjligheten för Rosén att tilldelas kontrakt.

Utvärderingsmodellens utformning

SFV bestrider att utvärderingsmodellen skulle strida mot LOU. Utvärderingsmodellen är ett sätt för SFV att ge incitament till hög kvalitet i stället för dumpade priser, och är inte utformad på ett sådant sätt att den går att likställa med sådana golvpriser som ansågs otillåtna enligt HFD 2018 ref. 50. Omständigheterna går inte heller att likställa med förhållandena i Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 2666-18. Det är SFV:s uppfattning att utvärderingsmodellen är ägnad att fastställa det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, och att den är utformad i överensstämmelse med de unionsrättsliga principerna i 4 kap. 1 § LOU och även med övriga bestämmelser i LOU.

Vidare bestrids att Rosén lidit eller riskerat att lida skada till följd av de påstådda bristerna. Rosén har inte på något sätt konkretiserat hur utvärderingsmodellen har påverkat det offererade timpriset, och har därmed inte förmått visa kausalitet mellan påstådda brister i utvärderingsmodellen och möjligheten för Rosén att tilldelas kontrakt. Rosén har därför inte lidit skada eller riskerat att lida skada till följd av påstådda brister.

Brister i förfrågningsunderlaget såvitt avser ersättningsformer

Det tillbakavisas att det förelegat några brister i förfrågningsunderlaget såvitt avser ersättningsformerna för framtida avrop. Det framgår av AFB.53 i de administrativa föreskrifterna att rangordningen kommer att göras utifrån de utvärderingssummor som räknats fram, samt att anbudspriserna är den faktiska ersättningen för tjänsten, vilket ger stöd för att avropen vid rangordning kommer att ske på löpande räkning. Vid förnyad konkurrensutsättning kommer dock avrop även att kunna ske med tillämpning av fasta priser.

SKÅLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 4 kap. 1 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Upphandlingar ska vidare genomföras i enlighet med principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

Enligt 16 kap. 7 § LOU ska den upphandlande myndigheten, om ett anbud förefaller vara onormalt lågt, begära att leverantören förklarar det låga priset eller kostnaden. En sådan begäran om förklaring kan gälla

1. om leverantören kan utnyttja särskilt kostnadseffektiva metoder för att fullgöra kontraktet,

2. om leverantören kan utnyttja tekniska lösningar eller ovanligt gynnsamma förhållanden för att fullgöra kontraktet,
3. egenarten hos de varor, tjänster eller byggtreprenader som föreslås av leverantören,
4. hur leverantören avser att fullgöra kontraktet med avseende på tillämpliga miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter,
5. om leverantören kan få statligt stöd, eller
6. skyldigheterna som avses i 17 kap. 6 eller 7 §§.

Myndigheten ska förkasta anbudet om leverantören inte på ett tillfredsställande sätt har förklarat det låga priset eller kostnaden.

En upphandlande myndighet ska också förkasta en leverantörs anbud om den finner att det onormalt låga priset beror på att anbudet inte stämmer överens med tillämpliga miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter.

Av 20 kap. 6 § LOU framgår att om den upphandlande myndigheten har brutit mot någon av de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Förvaltningsrättens bedömning

Rosén har gjort gällande att SFV har agerat felaktigt som förkastat bolagets anbud med stöd av 16 kap. 7 § LOU. Rosén har även gjort gällande att det har funnits brister i upphandlingsdokumenten som försvårat anbudsgivarnas prissättning i samband med anbudsgivningen. Enligt bolaget har bristerna bestått i att det saknats volymuppgifter, att utvärderingsmodellen har begränsat anbudsprisernas genomslag i utvärderingen och att det inte tydligt framgått vilken ersättningsform som kommer att tillämpas vid avrop.

Har SFV haft fog för att förkasta anbudet från Rosén?

Av utredningen i målet framgår att Roséns anbud har förkastats på grund av att det har bedömts som onormalt lågt. SFV har dessförinnan begärt ett förtydligande från bolaget, vari angetts följande.

Utdrag ur Administrativa föreskrifter:

*Timpris yrkesarbetare (för aktuell disciplin)
Yrkesarbetare och underkategorier/ue ersätts nedlagd tid, på plats vid fastigheterna, mot timpris angivet i aktuellt 07.1 Formulär till anbud.*

I timpriset ingår samtliga kostnader såsom löner, sociala avgifter, arbetsledning (även anlitad UE), Bas-P/U, samordning enligt AFC/D.371 (1:a stycket), framtagande av mindre budgetpriser/kostnadsbedömningar upp till 100 000, semesterersättningar, traktamenten, resor, servicebil (lämplig utrustad för uppdraget) inklusive släpvagn, skatter, parkeringsavgifter, trängselavgifter, mindre hjälpmedel, utrustning för uppdraget, personlig skyddsutrustning, lämplig utrustning för att klara uppdraget, personalliggare, försäkringar, centraladministration, vinst inklusive samtliga övriga påslag och arvoden.

Fråga:

Utifrån era offererade priser i anbud för rubricerad upphandling begär vi härmed att ni förklarar hur ni avser att fullgöra kontraktet med avtalsenliga funktion-, och kvalitetsvillkor med avseende på tillämpliga miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter och ovan nämnda kostnader.

Redogör även hur följande kostnader täcks i er angivna timkostnad (290 kr/h Målningsarbeten samt Samordning och Bas P/U)

Lön (anges i kr)

Nedanstående kan anges i % av lönen eller kr:

- Semester
- Arbetstidsförkortning
- Försäkring och avgifter
- Avgifter enl. avtal
- Avgifter, arbetsgivarorganisationen
- Arbetskläder
- Verktyg
- Fordon
- Administrativa kostnader + vinst

Förvaltningsrätten har inledningsvis att bedöma om SFV har haft fog för att begära att Rosén ska förklara sina anbudspriser och om myndigheten har efterlevt det kontradiktoriska förfarandet som föreskrivs i 16 kap. 7 § LOU.

Av utredningen i målet framgår att Rosén har offererat ett timpris om 290 kr och det har uppgetts att övriga anbudsgivares offererade timpriser legat mellan 350 och 420 kr för målningsarbeten och 350 till 520 kr för samordning arbeten samt BAS-P/U. Med hänsyn härtill och med beaktande av de kostnadsposter som enligt de administrativa föreskrifterna ska inräknas i timpriset, anser förvaltningsrätten att SFV får anses ha haft fog för att granska bolagets anbud närmare och begära en förklaring till priserna. Enligt förvaltningsrättens mening är SFV:s begäran tillräckligt tydligt utformad för att det ska gå att förstå varför myndigheten vill ha en förklaring och på vilket sätt det ska ske. Förvaltningsrätten anser att SFV genom sin begäran får anses ha uppfyllt de formella krav som uppställs på det kontradiktoriska förfarandet enligt 16 kap. 7 § LOU och att SFV inte heller har haft någon skyldighet att ytterligare utreda Roséns förklaringar.

En upphandlande myndighet har därefter att bedöma om inkomna förklaringar till det låga priset är godtagbara och om anbudet, trots det låga priset, är seriöst menat. Om så inte bedöms vara fallet har myndigheten en skyldighet att förkasta anbudet. I förarbetena till LOU anges att en av de upphandlande myndigheternas skyldigheter är att säkerställa att upphandlingen är effektiv, bl.a. i den meningen att den ska säkerställa att leverans kan ske i enlighet med avtalet. Om ett onormalt lågt anbud inger farhågor beträffande leveranssäkerhet m.m., kan det hävdas att det allmänna kravet på att en upphandlande myndighet ska iaktta skäligen omsorg vid förberedandet av en upphandling medför att det i praktiken inte finns något utrymme att godta ett sådant anbud (prop. 2015/16:195 s. 794 f.).

Av utredningen i målet framgår att SFV vid en genomgång av Roséns svar på begäran har ansett att bolagets priser är låga och att det inte finns täckning för dessa enligt uppdraget. Myndigheten har ansett att bolaget inte har kunnat ge en godtagbar förklaring till sitt låga anbudspris.

Förvaltningsrätten anser att domstolens prövning i mål där anbud uteslutits med stöd av 16 kap. 7 § LOU inte är begränsad till omständigheter och bevisning som lagts fram före beslutet om uteslutning, utan rätten har även att beakta det som åberopas under domstolsprocessen. SFV har anfört att det låga timpriset inte ger täckning för kostnaderna och innebär en risk för överdebitering av antalet timmar. Rosén har i förvaltningsrätten som förklaring till sitt anbudspris bl.a. angett att bolaget har tidigare erfarenhet av SFV som beställare och att det är av vikt för bolaget att få referensuppdrag. Rosén har vidare uppgett att bolaget har en stark ekonomi, varför det saknas anledning att befara att bolaget inte skulle ha förmåga att fullgöra avtalet i enlighet med avtalade villkor, och att bolaget har låga verktygs- och administrationskostnader.

En upphandlande myndighet bör, enligt förvaltningsrättens mening, ha en stor frihet vid sin bedömning av om anbudsgivarens förklaring ska anses vara tillräcklig, eller om anbudet trots förklaringarna ska förkastas (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 18 oktober 2013 i mål nr 2598–2601-13). Det är anbudsgivaren som ska lämna nödvändiga förklaringar för att visa att anbudet är allvarligt menat. Förvaltningsrätten bedömer att Roséns förklaringar till sin prissättning är allmänt hållna och inte tillräckligt underbyggda. Bolaget har därmed inte lyckats presentera en utredning som på ett godtagbart sätt förklarar den ifrågasatta prissättningen. Vad Rosén har anfört om att avtalshandlingarna hindrar bolaget från att vägra utföra avropade arbeten förändrar inte denna bedömning. SFV får därmed anses ha haft fog för att förkasta bolagets anbud med stöd av

16 kap. 7 § LOU. Det saknas därför skäl för ingripande enligt LOU med anledning av vad Rosén anför i denna del.

Brister upphandlingsdokumenten till följd av avsaknad av volymuppgifter?

Rosén har gjort gällande att upphandlingsdokumenten har brustit i och med att det inte går att utläsa någon maximal kvantitet och att det framstår som otydligt hur stor omfattning av arbetena som ska utföras enligt ramavtalet. Enligt bolaget framgår det av EU-domstolens dom i mål C-216/17, att upphandlingsdokumenten i en ramavtalsupphandling måste innehålla en sådan uppgift. SFV anser att domen inte kan ges den tolkningen.

Konkurrensverket har i ställningstagande (2019:1) uttalat sig om hur myndigheten anser att EU-domstolens avgörande i mål C-216/17 ska tolkas. Enligt Konkurrensverket följer det av EU-domstolens dom att en upphandlande myndighet som är part i ett ramavtal är skyldig att precisera den totala kvantitet och det högsta belopp som ramavtalet omfattar. Enligt Konkurrensverket inkluderar skyldigheten att, så långt det är möjligt, göra en uppskattning av värdet eller storleksordningen och frekvensen på de efterföljande kontrakt som ska tilldelas med ramavtalet som grund. Detta innebär att den upphandlande myndigheten är skyldig att göra en rimlig uppskattning av det förväntade värdet och den förväntade kvantiteten. Enligt Konkurrensverket är EU-domstolens uttalanden i domen, som grundas på en tolkning av reglerna i 2004 års direktiv, även giltiga i förhållande till 2014 års direktiv.

Förvaltningsrätten finner inte skäl att göra någon annan tolkning än den Konkurrensverket har gjort i ställningstagandet. Med hänsyn härtill anser förvaltningsrätten att SFV i den aktuella upphandlingen har haft en skyldighet att precisera den totala kvantitet som kan komma att bli aktuell med avseende på efterföljande kontrakt. Mot bakgrund av att det i ramavtalet inte

har funnits en sådan angivelse brister upphandlingsdokumenten, enligt förvaltningsrättens mening, i transparens.

Har anbudsgivarna på ett otillåtet sätt begränsats i sin prissättning?

Av AFB.53 i de administrativa föreskrifterna i upphandlingen framgår att endast 20 procent av timpris under 390 kr kommer att beaktas i utvärderingen. Enligt Rosén innebär detta en otillåten begränsning.

Av HFD 2018 ref. 50 framgår att det i princip inte är förenligt med upphandlingslagstiftningen att ange att ett anbud med ett timarvode under en viss nivå anses oskäligt lågt och därför inte kommer att antas. Ett sådant förfarande står i strid med likabehandlingsprincipen. Ett obligatoriskt krav som grundas på ett golvpris förhindrar leverantören från att konkurrera med priset och kan därför leda till att leverantörer behandlas olika.

HFD:s avgörande avsåg en upphandling där anbud med en prisnivå under viss nivå automatiskt förkastades. SFV har i den aktuella upphandlingen inte uppställt ett krav på att anbudsgivaren måste ange ett timarvode över viss nivå för att gå vidare till utvärdering. Förvaltningsrätten anser, trots detta, att SFV genom den i målet aktuella utvärderingsmodellen har begränsat anbudsgivarnas möjlighet att konkurrera om priset och att modellen därför är oförenlig med likabehandlingsprincipen (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 14 december 2018 i mål nr 2666-18). Den av SFV tillämpade utvärderingsmodellen står därmed i strid med 4 kap. 1 § LOU.

Finns det brister i upphandlingsdokumenten avseende ersättningsformer?

Rosén har gjort gällande att SFV har utformat punkt AFC/D.61 i de administrativa föreskrifterna på ett sätt som medfört att det inte varit möjligt för Rosén att lämna ett korrekt anbudspris då det inte har framgått vilket ge-

nomslag timpriserna skulle få vid tillämpning av ersättningsformen fast pris. Förvaltningsrätten finner med anledning av vad SFV har anfört om vad som anges i AFB.53 att det inte har framkommit att upphandlingsdokumenten brister vad avser ersättningsformer för avrop och att det därför inte finns skäl för ingripande med anledning av vad Rosén har anfört i denna del.

Har Rosén lidit skada av bristerna?

Förvaltningsrätten har ovan funnit att det förelegat brister dels då upphandlingsdokumenten inte innehållit uppgifter om maximal kvantitet, dels då utvärderingsmodellen begränsat möjligheten att konkurrera med pris. En förutsättning för att förvaltningsrätten ska besluta om ingripande enligt LOU är bristerna har medfört att bolaget har lidit eller kan komma att lida skada.

Enligt Rosén har bristerna försvårat anbudsgivarnas prissättning i samband med anbudsgivningen och anbudsgivare har inte kunnat lämna optimalt utformade anbud. Rosén har anfört att anbudspriset är en direkt följd av de volymer som upphandlas under ett ramavtal och att bolagets anbudspris med stor sannolikhet hade blivit ett annat om bolaget fått kännedom om den maximala volymen. Bolaget har vidare anfört att det är självklart att den tillämpade utvärderingsmodellen har påverkat hur en anbudsgivare sätter sitt timpris.

Roséns anbud har förkastats som onormalt lågt. Förvaltningsrätten anser att Rosén inte på något sätt har klargjort eller konkretiserat hur bolaget skulle ha lämnat ett godtagbart anbud om upphandlingen innehållit uppgifter om maximal kvantitet och om utvärderingsmodellen inte hade begränsat betydelsen av priset (jfr HFD 2013 ref. 53). Det har inte heller framkommit att bolaget på annat sätt har missgynnats av bristerna. Förvaltningsrätten anser därför att Rosén inte har lidit eller kan komma att lida skada till följd av

bristerna i upphandlingen. Det saknas därför grund för ingripande med stöd av LOU. Ansökan om överprövning ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (FR-05).

Anneli Berglund Creutz
Rådman

Carina Westin har varit föredragande.

Hur man överklagar

FR-05

Den som inte är nöjd med förvaltningsrättens beslut kan överklaga. Här framgår hur det går till.

Närmare regler finns i den lag som gäller för målet, se rutan längst ner på nästa sida för hänvisningar.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som ni fick del av beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För myndigheten räknas tiden alltid från beslutets datum.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om ni exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Tänk på detta i mål om överprövning av upphandling

I vissa fall kan myndigheten ingå avtal efter 10 dagar från det att domstolen avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut, och i vissa fall får myndigheten ingå avtal omedelbart. Efter att avtal har slutits får kammarrätten inte överpröva upphandlingen. Detta gäller alltså även om tiden för överklagande fortfarande gäller.

Gör så här

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför ni tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring ni vill ha och varför ni tycker att kammarrätten ska ta upp ert överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis ni vill hänvisa till. Förklara vad ni vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå er: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om ni har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten – adressen finns i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har ni tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om ni *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt ni vill föra fram.

Vill ni veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om ni har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

För fullständig information, se:

- lag (2016:1145) om offentlig upphandling, 20 kap.
- lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, 20 kap.
- lag (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, 16 kap.
- lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner, 16 kap.
- lag (2016:1145) om offentlig upphandling, 20 kap.
- lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorn, 20 kap.